

BUKA-KAELO 01 ya 2016 YA GO MATLAFADIWA

SEIKONOMI GA BANTSHO KA KAKARETSO

GO AMOGELA DITSHENYEGELO TSA SETLAMO SA BORARO SA KGWEBISANO

1. Khomishene ya Go Matlafadiwa Seikonomi ga Bantsho ka Kakaretso (Broad-Based Black Economic Empowerment Commission [“Khomishene ya B-BBEE”]) ke setheo se se tlhomilweng ke Molawana wa bo-53 wa 2003 wa go Matlafadiwa Seikonomi ga Bantsho ka Kakaretso o o tlabolotsweng ke Molawana wa bo 46 wa 2013 (“Molawana”), go tlhokomela gore Molawana ono o a diragadiwa, o o akaretsang go tlhagisiwa ga dikitsiso tse di thusang go tlhalosa dilo, dipono tse di sa tlameng ope le ditlhaloso go tokafatsa tsela e Molawana ono o tlhalogannngwang ka yone.
2. Buka-kaelo eno e dirilwe fela go kaela mme e sa tlame ope, mme e thusa fela go tlhalosa dilo go tlhomamisa gore Molawana ono o diragadiwa ka tsela e e tshwanang gotlhe. Fa go ka direga ka nako nngwe gore Bukana eno ya Kaedi e bo e sa ame go le kalo dilo tse di amang wena ka tlhamalalo, o gakololwa gore o ikgolaganye le Khomishene ya B-BBEE gore ba go fe kgakololo e e amang dilo tsa gago ka tlhamalalo, lefa o sa tlamege go e dirisa.
3. Buka-kaelo eno ga se tokumente ya semolao e bile ga se taelo e e tswang kwa Khomišienng ya B-BBEE mo dilong tse e buang ka tsone. Mo godimo ga moo, lefa Buka-kaelo eno e se buka e e ntshang ditaello tse Khomishene ya B-BBEE e tlamang gore di diragadiwe, gone e bontsha se se neng se ka dirwa ke Khomishene ya B-BBEE mo go sepe se se amanang le go amogela ditshenyegelo tsa setlamo sa boraro sa kgwebisano, gore dilo di dirwe ka tsela e e tshwanang ka dinako tsotlhe.

4. Karolo 9 (1) ya Molawana ono e naya Tona ya tsa Kgwebo, Madirelo le Kgaisano dithata tsa go ntsha Melawana e e Tlhalosang Maitsholo a a Siameng a Badiri mo Dikgwebong (the Codes of Good Practice) (“Melawana”) ka go nonotshiwa ga batho ba bantsho mo go tsa ikonomi ka kakaretso (“B-BBEE”) go buelela maikaelelo a Molawana ono. Sengwe se se neng sa dira gore Melao eno e amogelwe ke gore go ne go tlokega gore go nne le ikonomi e e akaretsang botlhe ba ba amegang, e bile e tshwanetse gore ka dinako tsotlhe e tlhalosiwe le go dirisiwa ka tsela e e tsamaisanang le maitlomo le maikaelelo a Molawana, e bile e tsamaisana le Molaotheo.

5. Thulaganyo e e amogelwang ya go bona dilo e e mo Code Series 400, mme ke e nngwe ya dilo tse di dirisiwang go tliša phetogo ya ikonomi mo ikonoming ya Aforika Borwa, ka go kgothaletsa gore dilo di bonwe fela go tswa mo batlameding ba ba dirang dilo tumalanong le karata ya maduo ya B-BBEE. Melawana eno e tshegetsisa kang ya go amogelwa ga ditshenyegelo tsa setlamo sa boraro sa kgwebisano.

6. Tumalanong le Motseletsele wa Molawana 400, le morago ga go sekaseka ka kelotlhoko se se dirwang gone jaanong mo tseleng e go tshwarwang ka yone madi a a ntshiwang ke setlamo sa boraro sa kgwebisano, Khomišene ya B-BBEE e bona go tlokega go tlhalosa sentle se se diregang fa go amogelwa madi a a ntshiwang ke setlamo sa boraro sa kgwebisano go dira gore ikonomi e solegelwe molemo ka tsela e re batlang ka yone mo B-BBEE.

7. Fa re bua ka Setlamo sa boraro sa kgwebisano , re bua ka motho yo o mo magareng yo o thusang ka tlamelo ya dilo kgotsa ka ditirelo mo gare ga ditlamo tse pedi, jaaka setlamo sa tsa mesepele se se thusang ka go direla motho yo o tlhokang go tsaya leeto dithulaganyo tsa mesepele ka sefofane kwa setlamong sa difofane se motho yono a se batlang kgotsa a kgonang go se duelela mme setlamo seno sa mesepele se tlile go bona Khomishene ka ntlha ya tirelo eno e se tlamelang ka yone. Investopedia e tlhalosa setlamo sa boraro s kgwebisano e re “motho kgotsa setlamo se se amegang mo ditirisanong tsa kgwebisano mme e se karolo ya konokono ya kgwebisano eo”. (www.investopedia.com: 27 Phukwi 2016)

8. Sekai se se latelang se bontsha se go buiwang ka sone fa re bua ka go amogelwa ga theko ya setlamo sa boraro sa kgwebisano:

- 8.1 Setlamo A ke se se rentisang dikoloi, Setlamo B ke setlamo se se thusang ka tsa mesepele, mme Setlamo C ke se boemo jwa sone bo tlhatlhobilweng. Setlamo se boemo jwa sone bo tlhatlhobilweng se dira dithulaganyo le Setlamo B tsa go renta koloi e e tla dirisiwang ke badiredi bagolo. Setlamo B se hira dikara tse di hiriwang mo Setlamong A ka bokana ka R15 000. Fa dikara tse di rentilweng di busetswa morago, setlamo se boemo jwa sone bo tlhatlhobilweng se duela Setlamo B madi a kana ka R15 000. Setlamo B se duela Setlamo C R10 000 se bo se itseela R5 000, e le Khomishene ya bone ka ntlha ya ditirelo tsa bone.
- 8.2 Mo maemong ao, setlamo se boemo jwa sone bo tlhatlhobiweng se tshwanetse sa bontsha gore se amogela ditshenyegelo tsa theko ya setlamo sa boraro sa kgwebisano e le karolo ya Madi Otlhe a a Duetsweng go Bona Ditirelo (Total Measurement Procurement Spend [TMPS]):
- 8.2.1 Fa go ne go dirisitswe setifikeiti sa B-BBEE sa Setlamo B, setlamo se boemo jwa sone bo tlhatlhobiweng ga se ka ke sa bolela gore madi otlhe a a dirang R15 000 ke karolo ya sone ya TMPS. Setlamo se boemo jwa sone bo tlhatlhobiweng se tla tsenya Khomishene ya R5 000 fela gore ke yone TMPS ya sone, ka gone ke yone madi a lotseno a Setlamo B se a amogelang mo seteitementeng sa bone sa tsa madi ka ditirelo tse di dirilweng ke setlamo se boemo jwa sone bo tlhatlhobiweng .
- 8.2.2 Madi a a kana ka R10 000 a ne a duelwa Setlamo A, mme ke one madi a Setlamo A se tla a amogelang jaaka lotseno la bone mo seteitementeng sa bone. Ano ke madi a a thusitseng go bona ditirelo a a sa balelelweng mo mading a TMPS mo go karolo 6.3 ya Code Series 400.
- 8.2.3 Ka gone, Setlamo B se na le maikarabelo a go naya setlamo se boemo jwa sone bo tlhatlhobiweng tlhaloso e e feletseng ya madi a a dirisitsweng, se

bontshe gore se nnile le ditshenyegelo tse di kana kang ka ntlha ya ditirelo tsa sone.

8.2.4 Gore setlamo se boemo jwa sone bo tthatlhobiweng se bale R15 000 jaaka madi a sone a TMPS, se tshwanetse go nna le ditifikeiti tsa B-BBEE tsa Setlamo A le Setlamo B le tokumente e e bontshang sentle gore motlamedi mongwe le mongwe o dirisitse madi a a kana kang mo go ene.

8.2.5 Go seng jalo, setlamo se boemo jwa sone bo tthatlhobiweng se ka kopa fela madi a a feletseng a bokana ka R15 000 mo Setlamong B, fa madi otlhe a kwadilwe jaaka madi a lotseno mo seteitementeng sa tsa madi sa Setlamo B.

9. Sekai se se fa godimo se dirisitswe go bontsha gore go botlhokwa go le kana kang e bile go tlhokega go le kana kang go tthalosa sentle le go kaela dilo sentle mo kgannyeng eno, jaaka fa go bontshiwa fa tlase fano:

9.1 Fa bokana ka R15 000 e e kwadilweng gore ke ditshenyegelo tse setlamo se boemo jwa sone bo tthatlhobiweng se nnileng le tsone mo seteitementeng sa sone sa tsa madi e sa kwalwe gore ke madi a lotseno mo seteitementeng sa Setlamo A kgotsa Setlamo B, e tla dira gore setifikeiti sa B-BBEE seo setlamo se boemo jwa sone bo tthatlhobiweng se se dirisitseng go bona madi a a dirisitsweng go bona ditirelo se se ka sa bo se thusa ka sepe.

9.2 Fa setlamo se boemo jwa sone bo tthatlhobiweng se amogela madi otlhe gore ke ditshenyegelo tse ba nnileng le tsone mo Setlamong B, seno se tlile go ama go tsewa ga Setlamo B gore e nne EME, QSE kgotsa Setlamo se Segolo. Lebaka la seo ke gore Setlamo B se ka nna sa bo se itsaya e le EME kgotsa QSE ka gonne se tsaya gore lotseno lwa sone ke selekanyo se se rileng fela sa R15 000 e se e amogetseng. Mme fa se amogela madi otlhe gore ke a lotseno, seteitemente sa setlamo se boemo jwa sone bo tthatlhobiweng se ka nna sa bontsha gore Setlamo B ke Setlamo se Segolo mme ka gone se tshwanetse go bona setifikeiti sa ditlamo tse dikgolo mme e seng setifikeiti sa EME kgotsa QSE.

9.3 Seno se ka tsewa e le go se bontshe boemo jo bo tshwanetseng jwa B-BBEE jwa Setlamo B mme seo ke molato go ya ka karolo 13O (1) (a) ya Molawana ono.

- 9.4 Selo se sengwe gape ke gore fa go tthatlhabiwa direkoto setlamo se boemo jwa sone bo tthatlhabiweng se ka bonwa molato wa bonweenwee jwa go eteletsa bantsho kwa pele ka go tthagisa tshedimose tso e e seng yone ka go romela tshedimose tso e e seng boammaaruri ka TMPS ya sone, mme seo ke molato go ya ka karolo 13O (1) (b) ya Molawana ono.
10. Batlhatlhabi ba tshwanetse, e bile ba tlamega go naya ditlamo tsotlhe kgakololo e e tshwanetseng le kaelo, mo go akaretsang go dirisa tshedimose tso e e mo bukaneng eno ya kaedi fa ba batla go bona gore tota boemo jwa B-BBEE jwa setlamo se ba berekang le sone ke bofe.
11. Tumalanong le karolo 13O (2) motlhatlhabi, motlhankedi yo o dirang ka go bonwa ga dithoto kgotsa motlhankedi lefa e le ofe fela wa setheo sa puso kgotsa setlamo sa setšhaba yo o itseng gore go na le mongwe yo o dirileng molato mongwe o go buiwang ka one mo go karolo 13O (1), kgotsa gore o kile a leka go o dira, mme a bo a sa bege seo, le ene o dirile molato oo.
12. Tumalanong le karolo 13F (1) (d) fa e balwa e kopanngwa le karolo 13J ya Molawana ono, Khomišene ya B-BBEE e na le dithata tsa go batlisisa sengwe le sengwe se se amanang le B-BBEE, e ka tswa e le ka boyone fela kgotsa e le fa e tsibogela ngongorego nngwe e e e amogetseng.
13. Fa go ka fitlhelwa gore setlamo sengwe se tlotse Molawana ono, se ka nna sa otlhaiwa ka go faeniwa go fitlha go 10% ya madi ao se a dirang ka ngwaga, mme batho ba ba amegang ba ka nna ba latlhelwa mo kgolegelong go fitlha go dingwaga di le 10, kgotsa gongwe ba bo ba faeniwe mo godimo ga moo. Molato o o dirwang o o kafa tlase ga karolo 13O (2) o ka isa kwa go reng motho a tswalelwe mo kgolegelong dikgwedi di fitlha go di le 12, kgotsa a faeniwe, kgotsa a faeniwe a bo a tswalelwa mo kgolegelong.
14. Buka-kaelo eno ya Kaedi e thusa fela go tlhalosa le go dirisa Motseletsele wa Molawana 400 malebana le madi a a dirisiwang ke setlamo sa boraro sa kgwebisano, mme jaaka fa go tlhalositswe, ga se tokumente ya semolao kgotsa ga se yone e Khomišene ya B-BBEE e tla e dirisang go tsenya molao ono mo tirisong.
15. Buka-kaelo eno e ka nna ya ntšhafadiwa nako nngwe le nngwe ke Khomišene ya B-BBEE fa go nna le diphetogo dingwe mo go diragadiweng ga Code Series 400. Mo

maemong ao, go tla nna le kgatiso e nngwe e e gatisiwang bosha e e tla tseelang eno maemo.

16. Fa o na le dipotso kgotsa o tlhoka tlhaloso e e oketsegileng ka Buka-kaelo eno, re kopa gore o se ka wa tshaba go ikgolaganya le rona o dirisa tshedimosetso e e latelang ya go ikgolaganya le rona:

Campus, 77 Meinties street, Sunnyside, Pretoria, Gauteng, 0002

Tel: (+27) 12 394 1535, Fekese +27 (12) 394 2535

Private Bag X84, Pretoria, Gauteng, 0001

Imeile: MRamare@beecommission.gov.za

the dtic Postal Address

Private Bag X84 Pretoria

0001

Tel: (+27) 12 394 1535

Imeile: MRamare@beecommission.gov.za

29 Phukwi 2016